

ASIA

Poliisin menettely esitutkinnassa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 4.6.2014 osoittamassaan kantelussa arvostellut poliisilaitoksen menettelyä hänen poliisille 2.10.2013 ilmoittamassaan rikosasiassa. Kantelija ei ollut saanut poliisilta asiasta tilaamaansa tutkintailmoitusjäljennöstä. Kantelija oli asiasta tutkintasihteerille 7.2.2014 soittettuaan lähettänyt tutkintasihteerin pyynnöstä rikosilmoituksen tiedot poliisille vielä uudestaan sähköpostitse. Viestissään hän oli ilmoittanut muun ohella, että tarvitsee tutkintailmoituksesta jäljennöksen vakuutusyhtiötä varten. Kun poliisi ei ollut edelleenkään ollut kantelijaan yhteydessä, hän oli tiedustellut asiaansa tutkintasihteeriltä uudestaan sähköpostitse 24.2.2014 ja uudistanut ilmoituksensa tarpeestaan saada mainittu asiakirja. Kun kantelija ei kantelun tehdessään kesäkuussa 2014 ollut vielä saanut poliisilta tilaamaansa tutkintailmoitusjäljennöstä eikä vastausta asian käsittelyä koskeneisiin tiedusteluihin, hän oli siinä käsityksessä, että poliisi ei ollut vielä edes kirjannut asiasta tutkintailmoitusta.

SELVITYS

Poliisilaitos on antanut asiasta selvityksensä. Selvitykseen sisältyvät asian tutkijana toimineen vanhemman rikoskonstaapelin A:n ja tutkinnanjohtajana 1.4.2014 lähtien toimineen rikoskomisario B:n selvitykset. Poliisihallitus on antanut asiasta lausuntonsa. Jäljennökset selvityksistä ja lausunnosta toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen liitteenä.

RATKAISU

Poliisin menettelystä saatu selvitys

Poliisilaitoksen ilmoittaman mukaan kantelijan 2.10.2013 tekemän sähköisen rikosilmoituksen perusteella oli kirjattu pääpoliisiasemalla tutkintailmoitus heti samana päivänä. Kantelija oli sähköisessä rikosilmoituksessa pyytänyt lähettämään jäljennöksen tutkintailmoituksesta postitse. Poliisilaitoksen selvityksestä ei käy ilmi, että poliisi olisi näin menetellyt, eikä syytä sille, miksi tutkintailmoitusta ei ollut kantelijalle lähetetty.

Kanteliija oli kertomansa mukaan ollut puhelimitse yhteydessä tutkintasihteeri C:hen 7.2.2014 ja lähettänyt C:lle tämän pyynnöstä vielä samana päivänä rikosilmoituksen tiedot uudestaan sähköpostitse. Sähköpostiviestissään kanteliija on ilmoittanut tarvitsevänsä tutkintailmoitusjäljennöksen ja kuulustelupöytäkirjakopion vakuutusyhtiötään varten. Hän on pyytänyt C:tä olemaan häneen yhteydessä, kun C tietää asiasta enemmän.

Rikoskomisario B:n antaman selvityksen mukaan C oli viestin saatuaan varmistanut, että asiasta oli kirjattu rikosilmoitus, ja ilmoittanut asian tutkijalle kantelijan odottavan yhteydenottoa. Tutkijana toiminut vanhempi rikoskonstaapeli A on omana selvityksenään asiasta todennut ai-noastaan, että asianosaisille ”ei ole tapana erikseen ilmoittaa, koska esitutkinta alkaa, vaan heidät kutsutaan kuulusteluun sitten aikanaan”.

Kanteliija on uudistanut asiakirjatilauksensa ja asiaa koskevan tiedustelunsa C:lle 24.2.2014 lähettämässään sähköpostiviestissä. Kanteliija on viestissään uudistanut ilmoituksensa, että hän tarvitsisi kopion ”kirjatusta rikosilmoituksesta ja kuulustelupöytäkirjasta” vakuutuskorvauksen saamiseksi. Hän on pyytänyt C:tä informoimaan asian tilanteesta, kun C saa siihen selvyyttä. Hän on todennut tehneensä rikosilmoituksen jo syksyllä ja siksi toivovansa, ”ettei asia viipyisi enää montaa kuukautta”.

B:n selvityksen mukaan C ei ollut vastannut viestiin, mutta oli yrittänyt muistamansa mukaan soittaa kantelijalle muutaman kerran saamatta tätä kiinni. Selvityksen mukaan C oli olettanut, että asian tutkintatilanne päivittyy kantelijalle, kun tutkija A on häneen yhteydessä.

A on kuulustellut kantelijan asianomistajana 3.7.2014 sen jälkeen, kun oikeuskanslerinvirastosta olisi pyydetty asiasta selvitystä. Tutkinnanjohtaja B:n mukaan ”kuulusteluajankohta on mää-
rätynyt sen mukaan, milloin tutkija on kantelijan tekemää ilmoitusta alkanut tutkimaan”. B on selvityksessään viitannut poliisilain säännökseen, jonka mukaan tehtävät on olosuhteiden vaa-
tiessa asetettava tärkeysjärjestykseen. B:n mukaan A ”työskentelee niin sanotussa aikavastuu-
ryhmässä, missä tutkijat tutkivat myös vaativia ja pitkäkestoisia juttuja”, mistä syystä tehtäviä
joudutaan jatkuvasti asettamaan kiireellisyysjärjestykseen asian laadun mukaan.

Poliisin menettelyn arviointi

Asiakirjapyyntöjen käsittely

Viranomaisen asiakirjan antamisesta päättämisestä on säädetty viranomaisten toiminnan julki-
suudesta annetun lain 14 §:ssä. Sen 4 momentin mukaan kyseisessä pykälässä tarkoitettu asia
on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian,
kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan
saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pi-
dettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu
vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkais-
tava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viran-
omainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Pykälän 3 momentissa on säädetty,
että jos pyydettyä tietoa kieltäydytään antamasta, on tiedon pyytäjälle ilmoitettava kieltäytymi-
sen syy sekä annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Asian
kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä on lisäksi tiedusteltava, haluaako hän asian
siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Poliisihallitus ei asiasta antamassaan lausunnossa ole arvioinut poliisilaitoksen menettelyä asiassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain asiakirjapyyntöjen käsittelylle aset-
tamien vaatimusten kannalta vaan hyvän hallinnon periaatteiden valossa. Se on todennut, että poliisiyksiköissä on jonkin verran eriävää ja osin kulloinkin kyseessä olevan asian luonteesta riippuvaa käytäntöä siinä, kenen tehtävänä on toimittaa ilmoittajalle tämän pyytämä tutkintajäljennös. Vaihtoehtoisesti kyseeseen voivat Poliisihallituksen mukaan tulla ainakin ilmoituksen kirjaaja, tutkintasihteeri tai tutkija. Poliisihallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että asianomistajan ilmoitusjäljennöspyyntöön vastataan poliisilaitoksilta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa eli lähtökohtaisesti jo ilmoituksen kirjaamisen yhteydessä. Poliisihallitus toteaa lisäksi, että joissain tapauksissa esimerkiksi asian luonteen tai mahdollisen ilmoituksen täydennyttämistarpeen vuoksi jäljennös voi olla perusteltua toimittaa vasta myöhemmin.

Saadun selvityksen mukaan poliisilaitos ei ollut toimittanut kantelijalle tämän toistuvasti pyytämää tutkintailmoitusjäljennöstä tai ilmoittanut syytä pyynnöstä kieltäytymiseen. Kantelijan viimeisestäkin asiakirjapyyntöstä kantelun tekemiseen oli kulunut aikaa jo runsaat kolme kuukautta. Poliisilaitoksen selvityksestä ei ilmene, oliko poliisilaitos asiaa koskevan apulaisoikeuskanslerin selvityspyyntöön saapumisen jälkeenkään ottanut asiakirjapyyntöön kantaa.

Kantelijan asiakirjapyyntöjen käsittelyä poliisilaitoksella ei kerrotun perusteella voida pitää viivytyksettömänä. Poliisilaitos ei ole menettänyt asiassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain edellyttämin tavoin.

Tiedusteluihin vastaaminen

Nykyisin voimassa olevan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 9 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava asianomistajalle mahdollisuuksien mukaan siitä, mihin toimenpiteisiin rikoksesta tehdyn ilmoituksen johdosta ryhdytään. Lain 11 luvun 12 §:n 1 momentin siirtymäsäännöksen nojalla kysymyksessä olevassa esitutkinnassa sovelletun esitutkinnasta ja pakko-keinoista annetun asetuksen (575/1988) 3 §:ssä oli vastaavansisältöinen säännös.

Poliisihallitus on lausunnossaan viitannut hallintolain 7 §:ssä säädettyyn palveluperiaatteeseen, jonka mukaan asiointi ja asian käsittely on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita, ja neuvontaa sääntelevään 8 §:ään, jonka mukaan viranomaisen on vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Mainitut hyvän hallinnon periaatteet on otettava huomioon myös esitutkinnassa hallintolain 4 §:ssä olevasta hallintolain soveltamisalarajauksesta huolimatta.

Saadun selvityksen mukaan poliisilaitos ei ole vastannut kantelijan esitutkinnan edistymistä koskeviin tiedusteluihin, vaikka mainitut hyvän hallinnon periaatteet ja esitutkinnasta ja pakko-keinoista annettu asetus olisivat sitä edellyttäneet. Sitä, että asiansa tutkinnan etenemistä helmikuussa toistamiseen tiedustellut asianomistaja on tullut tietoiseksi tutkinnan edistymisestä tultuaan kuulustelluksi heinäkuussa, ei vastoin asian tutkijan käsitystä voida pitää asianomistajan kannalta tyydyttävänä.

Poliisihallituksen lausunnon mukaan laiminlyöntiin asianomistajan tiedusteluihin vastaamisessa on mitä ilmeisimmin tapahtunut katkos tiedonkulussa, mihin Poliisihallituksen mukaan on voinut vaikuttaa muun ohella tutkinnanjohtajan vaihtuminen asiassa kesken tutkinnan. Tutkinnanjohtaja on kuitenkin vaihtunut asiassa vasta runsas kuukausi kantelijan viimeisen asiaa koskeneen tiedustelun jälkeen. Poliisilaitoksen selvityksestä ei käy ilmi, että kantelijan tiedustelut olisivat olleet kummankaan tutkinnanjohtajan käsiteltävinä tai edes välittyneet heidän tietoon-

sa. Selvityksessä ei myöskään ole tuotu ilmi, että asian tutkija ei olisi saanut tutkintasihteerin hänelle välittämää yhteydenottoa.

Esitutinnan joutuisuus

Asiaan sovellettavan esitutkintalain (449/1987) 6 §:n mukaan esitutkinta oli toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Vastaavansisältöinen säännös sisältyy myös nykyiseen esitutkintalakiin.

Kantelijan rikosilmoitus on saapunut poliisilaitokselle 2.10.2013. Saadusta selvityksestä ei ilmene, että rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen asiassa olisi tehty mitään tutkintatoimia yhdeksään kuukauteen eli ennen kuin tutkija ilmoittamansa mukaan on kuulustellut kantelijaa asianomistajana 3.7.2014. Mainitunlaista tutkintatoimien aloittamiseen kuuluvaa aikaa voidaan pitää verraten pitkänä. Tutkinta on aloitettu asiassa vasta sen jälkeen, kun apulaisoikeuskansleri oli jo pyytänyt selvitystä asiasta.

Esitutinnan hyväksyttävä kesto riippuu tutkittavana olevan asian yksilöllisistä erityispiirteistä kuten asian laadusta ja laajuudesta. Tutkinnan kestoon vaikuttavat tosiasiallisesti myös käytävissä olevat tutkintaresurssit suhteessa tutkittavien juttujen määrään sekä poliisin velvollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen.

Viimekätinen vastuu esitutinnan toimittamisesta kuuluu tutkinnanjohtajalle. Hänen tehtävään on näin ollen valvota johdettavinaan olevien esitutkintojen toimittamista ja edistymistä. Tutkijan velvollisuutena puolestaan on toimittaa asiassa vaadittavat esitutkintatoimenpiteet ilman aiheetonta viivytystä.

Asian tutkinnanjohtajana 1.4.2014 alkaen toimineen rikoskomisario B:n mukaan asianomistajan kuulustelun ajankohta on määräytynyt sen mukaan, milloin tutkija on alkanut tutkia asianomistajan ilmoitusta. B on todennut yleisesti, että tehtäviä joudutaan asettamaan kiireellisyysjärjestykseen asian laadun mukaan. Sen enempää B kuin asian tutkijana toiminut A, joka B:n selvityksestä päätellen tosiasiallisesti on vastannut ainakin tutkittavinaan olleiden rutiinomaisten asioiden kiireellisyysjärjestykseen asettamisesta, eivät kuitenkaan ole selvityksissään tuoneet ilmi, miten asioiden priorisointitarve mahdollisesti on vaikuttanut juuri kysymyksessä olevan asian tutkintatoimien aloittamisen viipymiseen.

Aiempi apulaisoikeuskanslerin sijainen on 7.8.2013 antamassaan ratkaisussa (dnro OKV/1657/1/2012) arvioinut poliisin menettelyä tapauksessa, jossa esitutkinnan aloittamiseen oli asian vireille tulosta kulunut yli seitsemän kuukautta. Kyseisessä tapauksessa tutkinnan aloittamisen viivästyminen oli hankittujen selvitysten perusteella johtunut tarpeesta priorisoida vaativia ja tutkinnaltaan pitkäkestoisia rikosasioita. Apulaisoikeuskanslerin sijainen on todennut ratkaisussaan, että koska jutun laatu, laajuus ja yksilölliset ominaispiirteet kuitenkin selviävät tyypillisesti tutkinnan alkuvaiheessa, olisi ensimmäisten kuulustelujen ja alustavien puhuteluun toimittaminen perusteltua tehdä joutuisasti.

Poliisihallitus ei lausunnossaan ole ottanut kantaa esitutkinnan joutuisuuteen asiassa. Poliisilaitoksen selvitys on edellä kerrotuin tavoin siinä määrin yksilöimätön, ettei se anna minulle perusteita todeta esitutkinnan aloittamiseen kuluneen pitkähkön ajan aiheutuneen tutkittavana olleisiin asioihin nähden riittämättömistä tutkintaresursseista ja siitä aiheutuneesta priorisointitarpeesta.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Poliisilaitos ei ole käsitellyt asianmukaisesti kantelijan asiakirjapyyntöjä ja asian esitutkintaa koskevia tiedusteluja. Lisäksi esitutinnan aloittaminen kantelijan poliisille ilmoittamassa asiassa on kestänyt pitkään.

Kiinnitän poliisilaitoksen huomiota viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa asiakirjapyyntöjen käsittelystä säädettyyn sekä esitutkintalainsäädännön ja hyvän hallinnon periaatteiden asettamiin vaatimuksiin asianomistajan esitutkintaa koskeviin tiedusteluihin vastaamiselle. Saatan lisäksi poliisilaitoksen tietoon käsitykseni, että käytettävissäni olevan selvityksen perusteella kantelussa tarkoitetun asian esitutkintaa ei ollut aloitettu esitutkintalain edellyttämin tavoin ilman aiheetonta viivytystä.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Kansliapäällikkö

Petri Martikainen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE
POSTIOSOITE

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi